

Het Jane Naval War Game in het Marinemuseum

Trouwe lezers van het *Marineblad* zullen bekend zijn met de jaarlijkse verschijning van *Jane's Fighting Ships*. Slechts weinig mensen weten dat dit poldikke totaaloverzicht van alle marineschepen ter wereld is ontstaan als naslagwerk voor een spel: het Jane Naval War Game.

Samen met uitgeverij Sampson, Low, Carston & Co. Ltd bracht de Engelse journalist Fred T. Jane (1865-1916) het bordspel en boekwerk op de markt in 1898. Met het spel, waarbij spelers elkaar met miniatuuroorlogsscheepjes te lijf gingen, was het mogelijk om kennis op te doen met betrekking tot de toenmalige stand

van marinetactiek in samenhang met de uitwerking van artillerie en torpedo's. Uitgebreide spelregels hielden rekening met afstand, geschutskaliber, munitietype, vuursnelheid, pantserdikte en accuratesse. Tijdens 'het gevecht' opgelopen schade verminderde de gevechtskracht. Of zoals Fred Jane het stelde: 'Nothing may be done contrary to what could or would be done in actual war'.

'Ondanks het feit dat meerdere marines rond 1900 beschikten over het Jane Naval War Game, is vandaag de dag slechts één andere complete set bekend'

De meeste marines ter wereld schaften exemplaren van het spel aan, zo ook de Nederlandse. In 1899 ontving het Departement van Marine een kist met inhoud, waaronder een aantal handgemaakte miniatuurtjes van Nederlandse marineschepen. Op het Departement wilden de beleidsmakers nagaan '... in hoeverre door verstrekking [van het spel] de gelegenheid kan bevorderd worden om de aandacht van de zeeofficieren te vestigen op de tactische en strategische vraagstukken, die zich in den zeeoorlog kunnen voordoen.' Kennelijk werd die vraag bevestigend

beantwoord, aangezien in februari 1901 extra sets van het spel werden besteld, ter verspreiding over de verschillende marine-etablisementen en enkele kapitale schepen.

De rol van het spel binnen de Koninklijke Marine bleef echter beperkt. Her en der meldden bronnen dat officieren ermee bekend waren, maar de vermeldingen gingen steevast vergezeld van de mening dat er niets ging boven het echte werk: de oefeningen op zee. De complexe spelregels en het feit dat de gebezigde scheepstypen ongeveer twintig jaar na het verschijnen uitfaseerden, beïnvloedden de speelbaarheid sterk in negatieve mate. In Nederland verdween het spel volledig uit beeld, een aantal andere landen ontwikkelden afgeleide versies. Op de achtergrond behielden de hersenspinsels van Fred Jane echter hun waarde. Ieder modern marinespel, of dat nu is ontwikkeld voor amusement of training, houdt in de basis nog altijd rekening met de principes zoals Jane die aan het einde van de negentiende eeuw ontwierp.

Ondanks het feit dat meerdere marines rond 1900 beschikten over het Jane Naval War Game, is vandaag de dag slechts één andere complete set bekend. Deze bevindt zich in de collectie van de *Naval History and Heritage Command* in Washington. Dat maakt het Nederlandse exemplaar, dat tevens het eerste door het departement van Marine gekochte spel is, extra bijzonder. Het is de aankomende jaren te bewonderen in de tentoonstelling 'Navy Games. Meer dan een spel' in het Marinemuseum in Den Helder.

De tentoonstelling is dagelijks te bezoeken van 10.00 tot 17.00. Scan voor meer informatie de onderstaande QR-code.

